

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXXXI. — Wydana i rozesłana dnia 5. grudnia 1896.

Treść: *M* 217. Ustawa, zawierająca przepisy o obsadzeniu i o wewnętrznem urządzeniu sądów, tudzież o porządku czynności w sądach (ustawa o organizacyi sądów).

217.

Ustawa z dnia 27. listopada 1896,

zawierająca przepisy o obsadzaniu i o wewnętrznem urządzeniu sądów, tudzież o porządku czynności w sądach (ustawa o organizacyi sądów).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

Rozdział pierwszy.

Osoby sądowe.

Urzednicy sędziowscy.

§. 1.

Urzednicy w trybunałach i w sądach powiatowych do wykonywania czynności sędziowskich ustanowieni, są bądź samoistnymi urzednikami sędziowskimi (sędziami w rozumieniu ustawy zasadniczej państwa o władzy sądowniczej z dnia 21. grudnia 1867, Dz. u. p. Nr. 144), bądź sędziowskimi urzednikami pomocniczymi.

§. 2.

Sędziami w rozumieniu ustawy zasadniczej państwa są:

prezydenci i wiceprezydenci trybunałów;

radcy i członkowie trybunałów, jeżeli ci ostatni mają prawo głosu (§. 30);

sędziowie powiatowi (naczelnicy sądów powiatowych) i sędziowie samoistni, w sądach powiatowych ustanowieni (§. 5 normy jurysdykcyjnej i §. 25 niniejszej ustawy).

§. 3.

Jedną część pomocniczych urzedników sędziowskich mianuje się dla miejscowości oznaczonej, inną w ogóle tylko dla całego okręgu sądu krajowego wyższego. Do urzedników pierwszej kategorii należą sekretarze rady i adjunkci sądowi, dopóki im prawo głosu nie będzie udzielonem lub też oni nie zostaną ustanowieni jako sędziowie samoistni; do drugiej kategorii należą auskultanci i ci adjunkci sądowi, którzy w liczbie naprzód ustanowionej dla całego okręgu apelacyjnego są mianowani. Liczba tych ostatnich nie może w żadnym okręgu apelacyjnym wynosić więcej aniżeli szóstą część liczby adjunktów sądowych, zamianowanych do służby w miejscowościach oznaczonych; do tej liczby nie należą posady adjunktów, jedynie przejściowo, z przyczyn osobliwszych obsadzone.

Sędziowskim urzednikom pomocniczym wolno powierzać załatwianie tych wszystkich czynności postępowania w sprawach spornych i niespornych, jakoteż postępowania w sprawach karnych, które nie zawierają żadnego rozstrzygnięcia sędziowskiego. Auskultantom nie wolno powierzać czynności sędziego śledczego, wyznaczonego lub wzwanego.

Kwalifikacya na urząd sędziowski.

§. 4.

Kwalifikacyi na urząd sędziowski nabywa ten, kto ukończył przepisane studia w zakresie prawa i nauk politycznych i złożył przepisane egzamina teoretyczne i egzamin sędziowski. Zanim on jednak będzie dopuszczony do egzaminu sędziowskiego, musi odbyć trzyletnią służbę przygotowawczą. Złożony egzamin adwokacki zastępuje egzamin sędziowski.

Prócz tego posiada kwalifikacyę na urząd sędziowski każdy zwyczajny publiczny profesor prawa wydziałów prawa i nauk politycznych, istniejących w uniwersytetach państwa.

Pod względem warunków, od których zależy wstąpienie do przygotowawczej służby sędziowskiej, obowiązują te przepisy, które stanowią o przyjęciu do praktyki sądowej i o otrzymaniu posady auskultanta w chwili, gdy niniejsza ustawa wejdzie w życie.

Sędziowska służba przygotowawcza i egzamin sędziowski.

§. 5.

Trzyletnią służbę przygotowawczą sędziowską odbywa się w sądach powiatowych, w trybunałach pierwszej instancji i w prokuratury państwa, istniejącej przy trybunale pierwszej instancji.

Służbę przygotowawczą wolno w części odbywać w sądzie krajowym wyższym, w prokuratury skarbu lub w kancelaryi adwokackiej. Minister sprawiedliwości może dla niektórych okręgów apelacyjnych albo dla niektórych okolic lub miejscowości okręgu apelacyjnego rozporządzić, że służba w prokuratury skarbu lub w kancelaryi adwokackiej jest obowiązkową.

Służba w sądzie trwa co najmniej dwa lata; z wymienionych wyżej innych rodzajów służby nie powinna żadna trwać dłużej aniżeli sześć miesięcy.

§. 6.

Auskultantów i praktykantów sądowych, zostających w służbie przygotowawczej, należy podczas ich praktyki sądowej zatrudniać we wszystkich gałęziach sądownictwa cywilnego i karnego a nadto obznajamiać z czynnościami kancelaryi sądowej.

§. 7.

Praktykant sądowy (auskultant) będzie prowadził wykaz czynności, który da pogląd na jego zatrudnienie podczas służby przygotowawczej, i wymieni wyraźnie czynności ważniejsze, jakimi się zajmował. Wykaz ten należy każdego miesiąca

przedkładać bezpośrednio przełożonemu a względnie adwokatowi do potwierdzenia.

Każda władza (adwokat), u której praktykanti sądowy (auskultant) odpowiedni okres służby przygotowawczej ukończył, wypowie swe zdanie o jego aplikacyi w świadectwie, które bezpośrednio wysze do prezydenta trybunału.

§. 8.

Czas, przez który praktykant sądowy (auskultant) z powodu choroby, urlopu lub ćwiczeń wojskowych w służbie przygotowawczej nie pracował, będzie o tyle od przepisanego czasu służby przygotowawczej potrącony, o ile przerwa, jednorazowa lub kilkokrotna, trwała w jednym roku dłużej aniżeli sześć tygodni. O tem zaś, w jakiej mierze tego rodzaju przerwy należy wliczyć do czasu służby urzędowej i uwzględnić przy wymiarze emerytury, stanowią osobne przepisy w tej materii obowiązujące.

§. 9.

Prezydent trybunału pierwszej instancji postanowi szczegółowo o tem, jak ma być urządzona aplikacya osób, w służbie przygotowawczej zostających i w jakim porządku mają rozmaitego rodzaju zatrudnienia po sobie następować; do niego też należy kierownictwo tą służbą i nadzór nad osobami, które jej się oddają. W czasie, kiedy praktykant sądowy (auskultant) jest zatrudniony w prokuratury państwa lub u adwokata, należy bezpośredni nadzór do przełożonego, a względnie do adwokata.

§ 10.

W trybunałach zostaną regularne ćwiczenia urządzone, które będą służyły naukowemu badaniu wypadków praktycznych a zarazem też dalszemu teorytycznemu wykształceniu uczestników.

§ 11.

Wydział każdej izby adwokackiej sporządzi dla okręgu swojej izby listę adwokatów, którzy chcą przyjmować praktykantów (auskultantów) do swych kancelaryj i którzy taką mają praktykę, że ona daje rękojmię należytego wykształcenia; wydział izby wymieni adwokatów od tej listy przyjętych sądowi krajowemu wyższemu przy końcu każdego roku na rok tuż następujący. Rzeczywiste przydzielenie do kancelaryi wychodzi od prezydenta trybunału, do kierownictwa służbą przygotowawczą powołanego.

Adwokatowi wolno z ważnych powodów odmówić przyjęcia praktykanta sądowego (auskultanta) do swej kancelaryi; tak samo też wolno praktykantowi sądowemu (auskultantowi) z przyczyn ważnych odmówić wstąpienia do kancelaryi, jakoteż dalszej

praktyki w tejże. W obydwóch tych przypadkach rozstrzyga sprawę prezydent sądu krajowego wyższego.

Adwokatowi nie wolno dawać żadnego wynagrodzenia za to, że praktykant sądowy (auskultant) w jego kancelaryi pracuje; niemniej też i praktykantowi sądowemu (auskultantowi) wzbronionem jest przyjmować za swą pracę wynagrodzenie od advokata.

§. 12.

Egzamin sędziowski obejmuje wszystkie gałęzie ustawodawstwa cywilnego i karnego. Rozporządzenie postanowi, jakie to normy w dziedzinie prawa politycznego, skarbowego i administracyjnego wydane, mają znaczenie w orzecznictwie sędziowskim i z tej przyczyny winne być uwzględnione przy egzaminie sędziowskim.

Egzamin sędziowski składa się tak pisemnie — za pomocą naukowej pracy domowej w zakresie prawa tudzież za pomocą pracy pod klauzurą na tematy wzięte z prawa cywilnego i karnego — jakoteż ustnie; przez ten egzamin należy się nie tylko o tem przekonać, czyli kandydat posiada wiadomości do cywilnej i karnej służby sądowej we wszystkich instancjach potrzebne tudzież czyli on nabył potrzebną biegłość praktyczną w załatwianiu czynności sądowych, ale szczególnie jeszcze i o tem, czyli kandydat posiada zdolność szybkiego i trafnego ocenienia i rozstrzygania wypadków cywilnych i karnych podług praw obowiązujących.

Osoby pozostające w służbie przygotowawczej, mogą być w celu wykończenia pracy domowej przydzielone na czas odpowiedni do sądu, który ma siedzibę w miejscowości, gdzie się znajdują dostateczne środki pomocnicze literackie. Przedkładając pracę dołączy do niej kandydat spis dzieł dla niej użytych i zarazem złoży pisemne zapewnienie, że pracę domową bez obcej pomocy ułożył i przy tem żadnych innych pism nie używał, jak tylko te, które w owym spisie wymienił.

Wybierając temat pracy domowej będą ile możności jak najwięcej uwzględnione te kwestye prawne, które podczas ćwiczeń były rozbiegane (§ 10).

§. 13.

Egzamina sędziowskie odbywają się w miejscu siedziby sądu krajowego wyższego. Minister sprawiedliwości utworzy w tym celu przy każdym sądzie krajowym wyższym osobną komisję egzaminacyjną, powołując do niej prezydenta i wiceprezydenta sądu krajowego wyższego, a prócz nich komisarzy egzaminacyjnych w stosownej liczbie. Komisarzami egzaminacyjnymi będą ustanowieni urzędnicy sędziowscy i prokuratorzy państwa lub też inni urzędnicy państwowi, pozostający w służbie sądowiczej, i do pytania z niektórych przedmiotów egzaminu

szczególnie uzdatnieni, tudzież advokaci, a nadto profesorowie uniwersytetu, jeżeli w miejscu siedziby odpowiedniego sądu krajowego wyższego istnieje uniwersytet. Prócz tych osób może Minister sprawiedliwości zamianować członkami jednej lub kilku komisyj egzaminacyjnych inne odpowiednio uzdolnione osobistości (a w szczególności członków najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego, prokuratorji generalnej, urzędników Ministerstwa sprawiedliwości) i wysłać ich w celu wzięcia udziału w niektórych egzaminach.

Ustny egzamin sędziowski odbywa się przed gronem osób, złożonem z pięciu członków komisji egzaminacyjnej. Przewodniczący i jeden członek będą wzięci z pośród urzędników sędziowskich, będących komisarzami egzaminacyjnymi; jeden członek ma być wzięty z pośród advokatów, komisarzami ustanowionych.

Bliższe postanowienia o odbywaniu i urzędzeniu egzaminów sędziowskich, jakoteż o porządku czynności komisji egzaminacyjnych wyda Minister sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

§. 14.

Kandydaci, których przy egzaminie sędziowskim uznano za nieuzdatnionych, mogą egzamin raz jeden powtórzyć.

Minister sprawiedliwości może na wniosek prezydenta sądu krajowego wyższego orzec oddalenie ze służby auskultant, który w ciągu roku po ukończeniu służby przygotowawczej egzaminu sędziowskiego nie złożył albo również i przy egzaminie powtórnym został uznany za nieuzdatnionego.

§. 15.

Jeżeli osoba, która wstępuje do sędziowskiej służby przygotowawczej, przedtem już pracowała u państwowej władzy politycznej lub skarbowej, w prokuraturji skarbu, w kancelaryi notaryalnej jako kandydat notaryalny lub jako kandydat adwokatury w takiej kancelaryi adwokackiej, w której część służby przygotowawczej może być dokonana (§ 11), natenczas może być do służby przygotowawczej wliczoną także i służba w powyższych władzach i kancelaryach rzeczywiście odbyta, ale jedynie o tyle, że wszystek czas w tej służbie faktycznie przebyty do pół roku się uwzględni (§ 5), i to pod warunkiem, że służba przygotowawcza łączy się bezpośrednio z aplikacją u władzy administracyjnej, w prokuraturji skarbu albo w kancelaryi notaryalnej lub adwokackiej.

Czas bez przerwy w sędziowskiej służbie przygotowawczej spędzony będzie od dnia złożonego przyrzeczenia uwzględniony przy wymiarze emerytury, jeżeli się z ową służbą bezpośrednio łączy inne zatrudnienie służbowe, w istniejących przepisach za policzalne uznane.

Praktyka sądowa.

§. 16.

Przyjęcie do praktyki sądowej (praktyka prawną) należy do prezydenta sądu krajowego wyższego. Przeciw jego odmowie wolno do dni 14 wnieść zażalenie do Ministerstwa sprawiedliwości.

Kto prosi o przyjęcie do praktyki sądowej powinien oznajmić, czyli się w przyszłości zamierza ubiegać o urząd sędziowski lub też poświęcić jakiemu innemu zawodowi prawnemu. Wstępując do praktyki sądowej złoży kandydat przyrzeczenie pod przysięgą, że się podejmuje wykonania czynności, jakie mu będą zlecone i w sprawach służbowych zachowa tajemnicę.

Prezydent sądu krajowego wyższego wyznaczy trybunał, w którym kandydat adwokatury (§ 2, lit. a ordynacji adwokackiej) będzie przez jeden rok pełnił praktykę trybunalską. W ciągu tejsze powinien przełożony trybunału tej kategorii praktykantów sądowych w ten sposób zatrudniać, aby mieli sposobność nabywania wiadomości, do wykonywania zawodu adwokackiego potrzebnych.

§. 17.

Jeżeli praktykant sądowy trzechletnią służbę przygotowawczą ukończył a podczas tejsze ku zadowoleniu przełożonych pracował i nienagannie się zachowywał, należy mu na jego prośbę pozwolić na dalszą praktykę w sądzie lub w prokuratury państwa.

Postanowienia §. 15, ustępu 2, będą odpowiednio stosowane do praktyki sądowej.

Praktykantów sądowych, którzy zaniedbają obowiązków, jakie pełnić ślubowali, lub też wykroczeń przeciw nim się dopuszczają, należy stosownem upomnieniem do przestrzegania obowiązków przynaglać. Po bezskutecznych upomnieniach lub w obec tego, że wykroczenie jest ciężkiem, może sąd krajowy wyższy wydalenie z praktyki sądowej z tym dodatkiem orzec, że skutkiem tego wydalonymu nie będzie wolno odbywać dalszej praktyki w sądzie, w którym był zatrudniony, ani też w ogóle w tymże sądzie ponownie praktykę rozpocząć. W przypadkach niezwykle ciężkich może być orzeczone wydalenie z wszystkich sądów istniejących w okręgu jednegn i tego samego sądu krajowego wyższego. Od orzeczenia wydalenia wolno do dni 14 wnieść zażalenie u Ministra sprawiedliwości.

Mianowanie urzędników sędziowskich i urzędników prokuratoryj państwa.

§. 18.

Niniejsza ustawa nie zmienia postanowień o mianowaniu urzędników sędziowskich i urzędników prokuratury państwa.

Stosunki służbowe osób sądowych.

§. 19.

Przepisy cesarskiego patentu z dnia 3. maja 1853, Dz. u. p. Nr. 81 (tyczące się wewnętrznego urzędzenia sądów i porządku czynności w sądach) a mianowicie:

o warunkach uzyskania posady przy władzach sądowych (§§. 1 do 5),

o obsadzaniu opróżnionych posad służbowych (§§. 13 do 30),

o czasie, kiedy służbę rozpocząć należy, tudzież o zmianach w stosunku służbowym lub o ukończeniu służby skutkiem zamiany posad służbowych, zrzeczenia się posady i przejścia w stan spoczynku (§§. 31, 38 do 43),

o zaprzysiężeniu osób sądowych i o obowiązkach służbowych tychże (§§. 32, 33, 45 do 51, 59),

jakoteż o udzielaniu urlopów (§§. 69 do 72),

i rozporządzenia uzupełniające te przepisy będą obowiązywały nadal aż do chwili, gdy w tych materyach nowe postanowienia wejdą w życie, ale jedynie o tyle, o ile one po swem pojawieniu się w drodze ustawodawczej nie zostały zmienione, albo też nie uległy zmianie w ustawie niniejszej, w normie jurysdykcyjnej, w procedurze cywilnej albo też w ustawach zaprowadzających normę jurysdykcyjną i procedurę cywilną. Atoli

1. przełożeni sądów powiatowych, w których jest więcej sędziów samoistnych, będą w myśl §. 16, ustępu 2 cesarskiego patentu z dnia 3. maja 1853, D. u. p. Nr. 81, również i prośby służbowe sędziów samoistnych wyższej instancji przedkładali;

2. nie wolno dopuścić do tego, aby w sądzie powiatowym istniały między przełożonym a sędziami samoistnymi, w nim urzędującymi, stosunki pokrewieństwa i powinowactwa, określone w §. 17, ustępie 1 cesarskiego patentu z dnia 3. maja 1853, Dz. u. p. Nr. 81;

3. od sędziów samoistnych, w sądzie powiatowym ustanowionych, odbiera przysięgę naczelnik tegoż sądu powiatowego, od urzędników egzekucyjnych i od urzędników zaś kancelaryi sądowej, zaliczając do nich także prowadzącego księgi gruntowe, jakoteż od pomocników kancelaryjnych odbiera przysięgę przełożony tego sądu, do którego te osoby są przydzielone.

Fachowi sędziowie obywatelscy.

§. 20.

Urząd fachowego sędziiego obywatelskiego jest honorowym. Uzdatnienie na ten urząd posiada każdy nieposzlakowany obywatel państwa, który przez zawód, jakim się oddaje, rozporządza dokładnemi wiadomościami w zakresie handlu, żeglugi

lub górnictwa i dokładnie zna ustawy i zwyczaje, w tych zawodach obowiązujące; nadto zawisło jego uzdolnienie od tego, aby ukończył trzydziesty rok życia i nie był ani z ustawy ani z rozporządzenia sądu ograniczonym w używaniu swych praw obywatelskich albo w zdolności rozporządzania swym majątkiem.

Mianowanie fachowych sędziów obywatelskich stanu kupieckiego i z grona znawców żegluga następuje na zasadzie opinii i na wniosek izby handlowej i przemysłowej odpowiedniego okręgu, a fachowych sędziów obywatelskich z grona znawców górnictwa na zasadzie opinii i na wniosek posiadaczy zakładów górniczych i hutniczych odpowiedniego okręgu, tudzież osób, które w prowadzeniu tych zakładów biorą udział; sędziów tych mianuje się na trzy lata; powtórne zamianowanie tych samych osób nie jest wzbronionem. Zastrzega się dla późniejszego rozporządzenia wydanie przepisów, które dokładnie określą zasady, jakich interesowani mają się trzymać, gdy przedkładają odpowiednie propozycje, tudzież stosunek, w jakim o propozycjach dla obsadzenia posady fachowego sędziego obywatelskiego należy uwzględnić osoby pełniące służbę w rzeczonych zakładach; nadto określi to rozporządzenie sposób tworzenia kolegiów do wykonania prawa przedkładania propozycji na posady fachowych sędziów obywatelskich dla senatów górniczych.

Nikt nie ma obowiązku przyjęcia urzędu fachowego sędziego obywatelskiego.

§. 21.

Każdy fachowy sędzia obywatelski złoży przed objęciem swego urzędu przysięgę do rąk prezydenta trybunału pierwszej instancji. W razie powtórniego zamianowania wystarczy przypomnienie przysięgi już poprzednio złożonej.

Po wykonanej przysiędze służą fachowemu sędziemu obywatelskiemu, na czas trwania jego urzędu i pod względem wykonywania tegoż, prawa i obowiązki sędziego samodzielnego. Nie wolno go ani na czas pewny urzędu pozbawiać ani też przenosić na inną posadę; należy zaś fachowego sędziego obywatelskiego złożyć z urzędu, jeżeli on stracił własnowolność, bez dostatecznego usprawiedliwienia statecznie zaniedbuje obowiązków swego urzędu, albo też w ciągu peryodu, na jaki urząd otrzymał, został uznany winnym zbrodni lub też jakiego innego czynu karygodnego, popełnionego z żądzy zysku lub wykraczającego przeciw publicznej obyczajności. Za wyjątkiem przypadków skazania przez sąd karny i utraty własnowolności, orzeka złożenie z urzędu sąd krajowy wyższy, i to jedynie po przeprowadzonej rozprawie ustnej (ustawa z dnia 21. maja 1868, Dz. u. p, Nr. 46).

Doniesienie o przyczynach wyłączenia i stronności.

§. 22.

Sędzia lub sędziowski urzędnik pomocniczy, gdy dojdzie do jego wiadomości, że on się znajduje w stosunku, który go w danym przypadku z mocy prawa od wykonywania czynności sędziowskich wyłącza, winien o tem bezzwłocznie donieść naczelnikowi sądu (urzędnikowi przełożonemu prokuratorowi państwa). Jeżeli wyjdzie na jaw, że naczelnik sądu jest wyłączony, będzie tegoż obowiązkiem oznajmić to swojemu zastępcy, a w przypadku, jeżeli on nie ma zastępcy, lub gdyby skutkiem jego wyłączenia sądowi zabrakło kompletu, należy o tem donieść naczelnikowi sądu przełożonego.

Sędziowie i sędziowscy urzędnicy pomocniczy, którym czynności sędziego wyznaczonego lub wezwanego w sprawach cywilnych są powierzone, uczynią w ten sam sposób doniesienie o przyczynach, dla którychby można ich nieprzyjąć z powodu obawy stronności.

Na takie doniesienie należy zaprowadzić potrzebne zastępstwo albo uzyskać sądowe rozstrzygnięcie co do istnienia przyczyny wyłączenia lub stronności (§. 74 procedury karnej; §§. 23 do 25 normy jurysdykcyjnej).

Mianowanie osób należących do kancelaryi i służby sądowej.

§. 23.

Urzędników egzekucyjnych tudzież naczelników i urzędników kierujących kancelaryi sądowej (dyrektorów urzędów ksiąg gruntowych) mianuje Minister sprawiedliwości. Zamianowanie innych urzędników kancelaryi sądowej, zaliczając do nich prowadzących księgi gruntowe i woźnych sądowych tak dla sądów krajowych wyższych jakoteż dla trybunałów pierwszej instancji i dla sądów powiatowych, należy do sądów krajowych wyższych.

Pomocników kancelaryjnych z płacą stałą przyjmuje sąd krajowy wyższy, innych pomocników kancelaryjnych naczelnik sądu, w którym oni mają być zatrudnieni.

Jeżeli przy mianowaniu urzędnika kancelaryjnego lub woźnego sądowego wypadnie pominąć osoby, które z mocy istniejących przepisów przy rozdawaniu tej kategorii posad przed innymi kandydatami powinny być uwzględnione lub którym tego rodzaju posady są zastrzeżone, należy odpowiednią uchwałę, przed jej wygotowaniem, przedłożyć Ministrowi sprawiedliwości do rozstrzygnięcia.

Pod względem mianowania etatu osobowego dla kancelaryi i służby najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego, jakoteż pod względem mianowania urzędników dla sądowych departamentów rachunkowych i urzędów depozytowych, tudzież urzędników i dozorców więzień trybunałskich będą

aż do wydania nowych przepisów obowiązywały rozporządzenia, które w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej sprawy te normują.

Rozdział drugi.

Sądy.

Sądy powiatowe.

§. 24.

Każdy sąd powiatowy będzie obsadzony jednym sędzią powiatowym (naczelnik sądu powiatowego) i potrzebną liczbą sędziów samoistnych; prócz tego będą dlań w miarę potrzeby ustanowieni sędziowscy urzędnicy pomocniczy.

Naczelnikami sądów powiatowych mogą być mianowani radcy sądu krajowego wzięci z etatu sędziów powiatowych, a mianowicie też mogą być owi radcy powołani na posady sędziów powiatowych w liczbie większej aniżeli wynoszącej tylko jedną trzecią wszystkich posad sędziów powiatowych, dla każdego okręgu apelacyjnego każdorazem ustanowionych (ustawa z dnia 3. czerwca 1894, Dz. u. p. Nr. 106, o posunięciu jednej części sędziów powiatowych do VII rangi).

§. 25.

Naczelnik sądu powiatowego ma prawo wykonywania sądownictwa, jakie służy sądom powiatowym; prócz tego należy do niego ogólny nadzór służbowy. Sędziów samoistnych mianuje Minister sprawiedliwości na wniosek prezydenta sądu krajowego wyższego z grona urzędników sędziowskich, posiadających kwalifikację na urząd sędziowski i dla odpowiedniego sądu powiatowego zamianowanych (sekretarze rady, adjunkci).

Dla miejscowości, w których istnieją sądy krajowe lub obwodowe i w toku instancji tymże poddane sądy powiatowe, nienniej też dla miejscowości, w których istnieją sądy handlowe lub morskie i tymże w ten sam sposób poddane sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich, będą radcy sądowi pełniący funkcje naczelników owych sądów powiatowych jakoteż wszyscy sędziowie samoistni i sędziowscy urzędnicy pomocniczy mianowani jako urzędnicy odpowiedniego trybunału; przełożony sądowi krajowego, handlowego lub obwodowego przydzieli w myśl §. 5, ustępu 4, i §. 6 normy jurysdykcyjnej tymże sądom powiatowym urzędników sędziowskich, ilu ich tam potrzeba. Sędziami samoistnymi mogą być w tych sądach jedynie sekretarze rady ustanowieni.

§. 26.

Sędzia powiatowy postanawia o tem, jakie czynności każdy z urzędników sędziowskich ma załatwiać. Do niego należy rozdział czynności między

sędziów samoistnych i między pomocniczych urzędników sędziowskich. Zasady, według których czynności urzędowe powinny być rozdzielone, ustanowi Minister sprawiedliwości.

Prezydent przełożonego trybunału pierwszej instancji mocen jest nakazać zmiany w rozdziale czynności, który sędzia powiatowy zaprowadził, jeżeli się przekona, że w danym przypadku zmiana jest potrzebną.

Czynność urzędowa sędziego samoistnego nie staje się nieważną przez to, że według istniejącego rozkładu czynności powinien był inny sędzia samoistny tego samego sądu powiatowego akt ten przedsiębrać.

§. 27.

Sędziowie samostni tego samego sądu powiatowego zastępują się wzajemnie po porządku, jaki prezydent przełożonego trybunału pierwszej instancji oznaczy. Jeżeli sędzia powiatowy ma w urzędowaniu przeszkodę lub jeżeli jego posada jest opróżnioną, są wszyscy inni sędziowie samoistni powołani do zastępowania sędziego powiatowego po porządku według rangi, chyba że prezydent przełożonego trybunału pierwszej instancji inaczej rozporządził.

Co się tyczy sądów powiatowych, po za siedzibą sądu obwodowego lub krajowego istniejących, które tylko jednym sędzią są obsadzone, to zastępstwo sędziego powiatowego, stałe lub jedynie dla szczegółowego przypadku, poruczy prezydent sądu krajowego wyższego sędziemu (§. 2) wziętemu z jednego ze sąsiednich sądów powiatowych lub członkowi przełożonego trybunału pierwszej instancji mającemu prawo głosu.

§. 28.

Sędzia powiatowy mocen jest sprawę nieprzyjęcia sędziego samoistnego, nie zasięgając decyzji przełożonego trybunału pierwszej instancji, w ten sposób załatwić, że sprawę odda innemu sędziemu samoistnemu tego samego sądu powiatowego, u którego nie zachodzi żadna prawna przeszkoda.

Tak samo wolno prezydentowi przełożonego trybunału pierwszej instancji, w razie nieprzyjęcia sędziego powiatowego, przekazać sprawę sędziemu samoistnemu, do zastępowania tegoż sędziego powołanemu, albo też sędziemu, którego stałym zastępcą sędziego powiatowego zamianowano.

§. 29.

Minister sprawiedliwości może rozkazać, aby się regularnie odbywały roki sądowe (dni urzędowe) po za miejscem siedziby sądu. W obec niezwykłego nawału czynności może prezydent trybunału pierwszej instancji pozwolić na jedno- lub kilkakrotne odbywanie nadzwyczajnych roków sądowych.

Przed upływem każdego roku należy na rok następny obwieścić przez wywieszenie na tablicy

ogłoszeń sądu powiatowego i prócz tego we wszystkich gminach powiatu sądowego, podług zwyczaju miejscowego, w których miejscowościach i w jakim czasie roki sądowe regularnie odbywać się będą; nadzwyczajne roki sądowe będą w odpowiednich gminach sąsiednich publicznie i w czasie należytym zapowiadane podług zwyczaju miejscowego.

Drogą rozporządzenia zostaną wydane postanowienia o tem, jakiego rodzaju akty i czynności urzędowe wolno przedsiębrać na rokach sądowych. Również i na rokach sądowych może ferować wyroki tylko przez sędziego samoistnego, dla odpowiedniego sądu powiatowego ustanowionego.

Miejscowość, w której się roki sądowe odbywają, poczytuje się ze względu na czynności, tamże wówczas załatwić się mające, za urzędową siedzibę odpowiedniego sądu powiatowego.

Trybunały pierwszej instancji.

§. 30.

Każdy trybunał pierwszej instancji (sądy krajowe, obwodowe, handlowe i morskie), będzie obsadzony jednym prezydentem, a w razie potrzeby jednym wiceprezydentem, jakoteż radcami i innymi członkami z prawem głosu tudzież pomocniczymi urzędnikami sędziowskimi w liczbie, istniejącą potrzebą wskazaną.

Prezydenci większych sądów obwodowych mogą być przydzieleni do rangi V.

Członkowie trybunału z prawem głosu są to ci sekretarze rady i adjunkci, dla trybunału zamianowani, którzy w celu wykonywania sądownictwa otrzymali prawo głosu; adjunktom nie wolno udzielać prawa głosu w sprawach cywilnych. Prawo głosu udziela Minister sprawiedliwości na zasadzie propozycji trybunału pierwszej instancji, po wystąpieniu zdania prezydenta sądu krajowego wyższego.

§. 31.

Prezydent trybunału pierwszej instancji prowadzi nadzór nad wszystkimi osobami, dla tegoż trybunału zamianowanymi lub w nim zatrudnionymi i czuwa nad wykonaniem czynności urzędowych, które im zostały przydzielone.

Wiceprezydenci zastępują prezydenta w jego czynnościach urzędowych i pomagają mu w pełnieniu tychże. Jeżeli wiceprezydenta braknie albo też on ma przeszkodę w urzędowaniu, to prezydenta trybunału zastępuje członek trybunału najstarszy rangą, chyba że prezydent sądu krajowego wyższego inaczej rozporządził.

§. 32.

Przed upływem każdego roku składa prezydent trybunału na cały rok następny senaty dla wy-

konywania sądownictwa w sprawach cywilnych (senaty wyrokujące, apelacyjne, senaty dla spraw niespornych), senaty dla rozpraw karnych i izby radne, jakoteż inne senaty, dla spraw administracji sprawiedliwości i osobistych przepisane, tudzież rozdziela czynności między senaty tej samej kategorii. Przy tej sposobności oznajmi prezydent, do których senatów on sam się przyłączy. Jeżeli to się da wykonać, obsadzi prezydent senaty apelacyjne dla spraw cywilnych samymi radcami.

Obok przewodniczących i stałych członków będą zarazem we wszystkich senatach ustanowieni zastępcy, a to nie tylko dla przewodniczącego ale też dla członków i będzie oznaczony porządek ich wstępywania do senatów. Każdy członek trybunału z prawem głosu może być powołany do kilku senatów.

To się również odnosi do senatów handlowych i górniczych.

W senacie cywilnym, w izbie radnej lub też w senacie, do wykonywania sądownictwa karnego powołanym, nie może więcej jak tylko jeden urzędnik sędziowski z prawem głosu (§. 30, ustęp 3), zasiadać jako członek senatu.

Trybunały sądów przysięgłych będą się i nadal tworzyły według przepisów procedury karnej.

§. 33.

Ustanowienie przewodniczących senatu i zastępców tychże wymaga zatwierdzenia ze strony prezydenta sądu krajowego wyższego.

§. 34.

Jeżeli z powodu zmian w etacie osobowym trybunału ustanowiony skład senatów nie da się utrzymać, wolno prezydentowi trybunału pierwszej instancji przedsiębrać niezbędne zmiany w składzie senatów na resztę roku. Niemniej też może rozkład czynności między senaty uleść w ciągu roku zmianom, jeżeli się tego z tej przyczyny okaże potrzeba, że jakiś senat jest zanadto sprawami obarczony albo też niektórzy członkowie trybunału się zmienili lub mają w urzędowaniu trwałe przeszkody.

Co do spraw szczegółowych, w których rozprawa już się odbyła, może prezydent trybunału pierwszej instancji postanowić, że również i po upływie roku będą się w nich odbywały rozprawy przed senatem w składzie dawniejszym i że w tymże senacie wyrok w nich zapadnie.

§. 35.

Pośród senatu rozdziela czynności między członków przewodniczący. Wolno mu członków tegoż ustanawiać sprawozdawcami dla spraw oznaczonych i polecać im ułożenie wyroków i uchwał, na piśmie wydać się mających.

§. 36.

W senacie złożonym z dziesięciu członków trybunału z prawem głosu pod przewodnictwem prezydenta, a w razie, gdy sąd składa się z mniejszej liczby aniżeli dziesięciu członków z prawem głosu, w zgromadzeniu wszystkich członków z prawem głosu zapadają uchwały:

1. o opiniach w sprawach ustawodawstwa i administracyi sprawiedliwości, które sąd wypowiada na żądanie Ministra sprawiedliwości lub sądu przełożonego;

2. na wnioski w sprawach ustawodawczych i na propozycje do zmian w urządzeniu i obsadzeniu trybunału lub sądów jemu podległych, albo też do zmiany przepisów służbowych, wydanych dla owych sądów lub dla niektórych organów tychże;

3. dotyczące się postanowień, jakie w celu wykonania i zastosowania ustaw i rozporządzeń mają być wydane dla sądów podwładnych, tudzież dotyczące się pouczeń, o które te sądy prosiły;

4. co do przyjęcia osób na urzędową listę zarządców (§. 106 ordynacyi egzekucyjnej) i w sprawie corocznego sprostowania tej listy.

§. 37.

Oprócz przypadków, określonych w procedurze karnej i w ustawie o wykonywaniu sądownictwa w sprawach cywilnych, nie są w trybunałach pierwszej instancyi przedmiotem uchwały senackiej następujące sprawy i akty sądowe:

1. tymczasowe dopuszczenie pełnomocnika w myśl §. 38 procedury cywilnej do rozprawy przed przewodniczącym senatu albo przed sędzią wezwanym;

2. wydanie poleceń i rozporządzeń, z powodu likwidacyi należności adwokackich (artykuł V ustawy zaprowadzającej procedurę cywilną) potrzebnych; ale to się nie stosuje do samego ustanowienia tych należności;

3. przyznanie prawa ubogich;

4. wydanie wezwania do złożenia dokumentów po myśli §. 82 procedury cywilnej i do zwrotu dokumentów po myśli §. 83 procedury cywilnej;

5. rozstrzygnięcie o restytucyi z powodu omieszkania pierwszej audyencyi;

6. wydanie rozstrzygnięcia o zwrocie kosztów procesowych i ustalenie zwrócić się mającej kwoty tychże, jeżeli skarga została cofniętą przed pierwszą audyencyą lub podczas teje;

7. wydanie polecenia doręczenia przeciwnikowi pisma apelacyjnego i rewizyjnego, jakoteż doręczenia apelantowi lub rewidującemu pism, które podał przeciwnik, tudzież przedłożenie apelacyj i rekursów i należących do nich pism i aktów instancyi odwoławczej albo sądowi, który je przesela instancyi odwoławczej;

8. udzielanie wyjaśnień innym władzom, jakoteż wtedy, gdy potrzeba zasięgnąć wyjaśnień u innych władz albo też gdy w szczegółowych przypadkach inne władze o wniesionej skardze zawiadomić należy;

9. wydanie poleceń przyjęcia do depozytu lub wydania z depozytu, jeżeli to służy zamianie efektów wylosowanych, podjęciu nowych arkuszy kuponowych, wykonaniu urzędowych manipulacji depozytowych albo złożeniu ustanowionego zabezpieczenia kosztów procesowych i wydaniu tegoż po ukończeniu postępowaniu;

10. udzielenie potwierdzenia, że stan księgi handlowej odpowiada prawu;

11. polecenia w sprawach sądownictwa dobrowolnego (cesarski z dnia 9. sierpnia 1854, Dz. u. p. Nr. 208), które tyczą się postępowania pod względem jego rozpoczęcia lub kierownictwa i przygotowania merytorycznego rozstrzygnięcia tegoż albo jeżeli się rozchodzi o polecenia prawnie niewątpliwe, które nie wywierają żadnego stanowczego wpływu na prawa stron, jakoteż ustanowienie należytości świadków i znawców w postępowaniu w sprawach niespornych;

12. zawezwanie osób, w sprawie udział mających, w celu uskutecznienia przepisanych zgłoszeń do rejestru handlowego i do rejestru stowarzyszeń, atoli za wyjątkiem orzekania kar porządkowych; polecenie zapisania uwag w rejestrze handlowym lub w rejestrze stowarzyszeń, które z urzędu winne być uskutecznione; gdy sąd pozwala na wydanie poświadczeń na zasadzie rejestru handlowego lub rejestru stowarzyszeń albo na podstawie dokumentów do tych rejestrów należących; nie mniej też rozporządzenia, które się jedynie tyczą kierownictwa postępowaniem lub przygotowanie merytorycznej uchwały mają na celu albo których załatwienie nie jest w ustawie wątpliwem; tak samo też nadzorem nad wykonaniem zapisków w rejestrze zawsze tylko jeden sędzia się zajmuje;

13. załatwienie sądowego wypowiedzenia wiarytelności hipotecznej;

14. załatwienie zażaleń na funkcjonaryuszyc kancelaryi sądowej, na urzędników egzekucyjnych lub na woźnych sądowych, jeżeli one są wniesione w celu uzyskania pomocy z powodu odmówienia wykonania czynności urzędowej tym osobom zleconych, albo z powodu zwłoki w wykonaniu tych czynności, albo też z tej przyczyny, że postępowanie, jakiego się owe osoby przy wykonaniu czynności urzędowych trzymały, nie było właściwem, jeżeli zażalenie zostało zanesione przed sąd a nie przed osoby, w §. 78 wymienione.

§. 38.

Z członków trybunału z prawem głosu, którym załatwianie spraw sądownictwa dobrowolnego poruczonem zostało (refenci sądownictwa w sprawach

niespornych) może być w celu wykonywania sądownictwa, jakie w tych sprawach trybunałom służy, utworzony senat stały po myśli §. 32, albo też prezydent trybunału zwoła w każdym szczegółowym przypadku senat osobny, do których też inni członkowie trybunału z prawem głosu będą powołani.

Do referentów sądownictwa w sprawach niespornych należy przygotowawcze opracowanie kawałków urzędowych w przydzielonych im tego rodzaju sprawach, jeżeli w nich potrzeba uchwały senackiej; w sprawach, które nie są przedmiotem narady senackiej, wydają oni załatwienia i rozporządzenia samoistnie.

W sprawach sądownictwa dobrowolnego odbywają się audyencye i w ogóle wszelkie rozprawy ustne przed referentem, któremu odpowiednia sprawa jest przydzieloną; protokół albo sam sędzia pisze albo zaprzysiężony protokolista.

§. 39.

Sprawy sądownictwa dobrowolnego, które do trybunałów przychodzą, będą na każdy rok naprzód rozdzielone między ustanowionych referentów podług rodzajów czynności, powiatów sądowych lub według innych znamion,

§. 40.

Sądowe zawierzytelnienie podpisów urzędowych w celu zawierzytelnienia tychże drogą dyplomatyczną należy do prezydenta trybunału pierwszej instancyi.

Sądy krajowe wyższe.

§. 41.

Każdy sąd krajowy wyższy będzie obsadzony jednym prezydentem, jednym wiceprezydentem, jakoteż radcami sądu krajowego wyższego i sędziowskimi urzędnikami pomocniczymi w liczbie odpowiadającej istniejącej potrzebie.

W sądach krajowych wyższych istnieją osobne senaty cywilne i karne. Postanowienia o tworzeniu stałych komisyj dla spraw osobistych, jakoteż dla spraw dyscyplinarnych pozostaną i nadal w mocy bez zmiany.

Senaty cywilne rozstrzygają apelacje i rekursy w sprawach cywilnych; senatom karnym służy sądownictwo, jakie procedura karna sądom krajowym wyższym w sprawach karnych przekazuje.

Prezydent sądu krajowego wyższego prowadzi nadzór nad wszystkimi osobami, które w jego sądzie zajmują posady lub w nim są zatrudnione, i czuwa nad czynnościami urzędowymi, które tym osobom zostały zlecone. We wszystkich czynnościach jego urzędu zastępuje go wiceprezydent, w sądzie

krajowym wyższym ustanowiony, albo gdy go nie ma, najstarszy rangą członek trybunału, chyba że Minister sprawiedliwości pod tym ostatnim względem inaczej rozporządził.

§. 42.

W zasadzie obowiązują dla sądów krajowych wyższych przepisy §§. 32 do 36 o tyle, że ustanowienie przewodniczących senatów i zastępców tychże nie wymaga z nikąd zatwierdzenia.

W każdym sądzie krajowym wyższym będzie utworzony stały senat jako komisya do spraw dyscyplinarnych urzędników sędziowskich i służby sądowej, należących do sądu krajowego wyższego i do innych sądów jego okręgu.

Również i w sądzie krajowym wyższym nie potrzeba uchwały senackiej dla aktów urzędowych i rodzajów załatwień w §. 37, l. 1 do 8 określonych.

Ustanowienie sądu właściwego i rozstrzygnięcie rewizyj przez Najwyższy trybunał sprawiedliwości.

§. 43.

Najwyższy trybunał sprawiedliwości i kasacyjny ustanawia z mocy § 28 normy jurysdykcyjnej miejscowy sąd właściwy w senacie, złożonym z przewodniczącego i sześciu radców.

Podobnie rozstrzyga ten trybunał rewizyje w cywilnych sprawach spornych w senatach, złożonych z sześciu radców i przewodniczącego, chociażby nawet rewizya była skierowaną przeciw równobrzmiącemu wyrokowi i sąd miał orzec jej dopuszczenie.

Sędziowscy urzędnicy pomocniczy.

§. 44.

Adjunktów i auskultantów, dla całego okręgu apelacyjnego zamianowanych (§. 3), przydzieli prezydent sądu krajowego wyższego sądom swojego okręgu w miarę potrzeby.

Przydzielenie to nie ma czasu nieoznaczonego. Sposób zatrudnienia sędziowskiego urzędnika pomocniczego w sądzie, któremu on został przydzielony, oznacza przełożony tegoż sądu, jeżeli w tej mierze nie ma jakiego rozporządzenia prezydenta sądu krajowego wyższego.

§. 45.

O ile sędziowskim urzędnikom pomocniczym poruczono czynności, w §. 3, ustęp 2, określone, o tyle również i co do nich, stosownie do tego jak są zatrudnieni, obowiązują przepisy procedury karnej o wyłączeniu i nieprzyjęciu osób sądowych i proku-

ratorów państwa (§§. 67 do 76, p. k.) albo przepisy normy jurysdykcyjnej o nieprzyjęciu sędziów (§§. 19 do 25 n. j.).

Substytucye i służba pomocnicza.

§. 46.

Jeżeli się zdarzają urlopowania podczas feryj sądowych lub w innym czasie, powołania do ćwiczeń wojskowych, zastąpienia, wankanse posad służbowych albo też chwilowo wielki nawał czynności istnieje, zaradzi prezydent sądu krajowego wyższego powstałym brakom w ten sposób, że przydzieli odpowiednim sądom adjunktów, dla całego okręgu opelacyjnego zamianowanych.

Jeżeli jednak zachodzi potrzeba przydzielenia urzędnika sędziowskiego, który na substytucyi lub w służbie pomocniczej ma samoistnie pełnić urząd sędziowski (§. 2), to może się to stać jedynie w ten sposób, że będzie do tego, w myśl §. 49, ustęp 2, ustawy z dnia 21. maja 1868, Dz. u. p. Nr. 46, na czas tamże oznaczony, powołany urzędnik sędziowski, który urząd sędziowski już wykonywał. Do sądów powiatowych przeznacza urzędników sędziowskich dla służby tymczasowej prezydent sądu krajowego wyższego, ale gdy się rozchodzi o wszelkie inne sądy, Minister sprawiedliwości.

Przydzielenia w ustępach 1 i 2 określone, mogą nastąpić jedynie za wynagrodzeniem normalnem.

§. 47.

W czasie przejściowym, który licząc od dnia wejścia w życie procedury cywilnej trzy lata trwać będzie, wolno Ministrowi sprawiedliwości radców sądu krajowego wyższego wysłać do trybunałów pierwszej instancyi odpowiedniego okręgu apelacyjnego, aby tam przewodniczyli senatom; co może nastąpić jedynie za wynagrodzeniem normalnem i wbrew woli wysłanego radcy sądu krajowego wyższego nie może trwać dłużej aniżeli jeden rok.

W każdym razie należy na zastępcę tej kategorii przewodniczących przeznaczyć radcę odpowiedniego trybunału pierwszej instancyi. Radcy sądu krajowego wyższego, którym w ten sposób przewodniczenie w trybunale pierwszej instancyi poruczono, nie przestają być członkami swojego sądu krajowego wyższego.

Jeżeli prezydent trybunału pierwszej instancyi zamierza na zasadzie §. 34, ustępu 2, pozostawić senat, któremu radca sądu krajowego przewodniczył, również i po upływie roku urzędowania w składzie dawniejszym, powinien ten swój zamiar oznajmić prezydentowi sądu krajowego wyższego, zanim wyda odpowiedniej treści rozporządzenie.

Ustawy o organizacyi sądownictwa.

§. 48.

O ile niniejsza ustawa albo norma jurysdykcyjna, procedura cywilna, ordynacya egzekucyjna i do tych ustaw dodane ustawy zaprowadzające nie zawierają odmiennych rozporządzeń, o tyle pozostaną w mocy przepisy Najwyższego postanowienia z dnia 14. września 1852 o urządzeniu władz sądowych, ogłoszone ministeryalnem rozporządzeniem z dnia 19. stycznia 1853, Dz. u. p. Nr. 10, przepisy ustawy z dnia 26. kwietnia 1873, Dz. u. p. Nr. 62, o postępowaniu z powodu zmian obwodów trybunałów pierwszej instancyi i postanowienie §. 2, ustawy z dnia 11. czerwca 1868, Dz. u. p. Nr. 59, o organizacyi sądów powiatowych.

Kancelarya sądowa.

§. 49.

W trybunałach składa się kancelarya sądowa z naczelnika i urzędników kierujących w potrzebnej liczbie (§. 18 normy jurysdykcyjnej), z urzędników kancelaryjnych w ogóle i z pomocników kancelaryjnych.

Kancelarya sądu powiatowego składa się z urzędników kancelaryjnych i z pomocników kancelaryjnych; mogą być dla niej również i urzędnicy kierujący mianowani, jeżeli rozmiar jej czynności tego wymaga. Sądy powiatowe, istniejące w miejscu siedziby sądu krajowego lub obwodowego, tudzież sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich, istniejące w miejscowości, w której sąd krajowy lub obwodowy albo też samoistny sąd handlowy (sąd handlowy i morski) ma swą siedzibę, otrzymują potrzebne siły kancelaryjne, jakich im w danej chwili potrzeba, z grona urzędników kierujących, kancelaryjnych i pomocników kancelaryjnych odpowiedniego trybunału. Jeżeli kancelarya sądu powiatowego nie ma żadnego urzędnika kierującego, będzie nią kierował urzędnik kancelaryjny, któremu naczelnik sądu powiatowego kierownictwo poruczył.

Poruczenie kierownictwa może być każdej chwili odwołanem.

Rozporządzenie postanowi, jak dalece należy się o to starać, aby dla załatwiania rachunków znajdowali się w niektórych sądach urzędnicy kancelaryi sądowej albo pomocnicy kancelaryjni, mający kwalifikacyę do służby rachunkowej lub też w ogóle posiadający wiadomości w zakresie rachunkowości.

Auskultanci i praktykanci sądowi, pozostający w służbie przygotowawczej, mogą być podczas służby sądowej również i do czynności kancelaryi sądowej używani, jeżeli cel służby przygotowawczej przez to nie ucierpi. Sposób, w jaki to może mieć miejsce, określi osobne rozporządzenie.

§. 50.

Urzędnikiem kancelaryi może być jedynie mianowana osoba, która wykaże egzaminem z dobrym wynikiem odbytym, że posiada wiadomości w każdej gałęzi służby kancelaryjnej potrzebne i biegłość w praktyce. Egzamin ten poprzedza służba przygotowawcza. Egzamin składa się w sądzie krajowym wyższym. Komisji egzaminacyjnej przewodniczy jeden z radców sądu krajowego wyższego; na członków komisji będą powołani radcy trybunału pierwszej instancji, istniejącego w miejscu siedziby sądu krajowego wyższego, przeloczeni kancelaryi sądowej lub urzędnicy kierujący teje.

Kto przynajmniej od roku pozostaje w sędziowskiej służbie przygotowawczej jako auskultant lub praktykant sądowy, ten jest od tego egzaminu uwolniony.

Bliższe postanowienia o warunkach otrzymania posady urzędnika w kancelaryi sądowej, o przedmiotach egzaminu w ustępie 1 wspomnianego i o tegoż urzędzeniu, unormowanie służby przygotowawczej i oznaczenie czasu jej trwania, wszystko to zawierać będą przepisy służbowe, drogą rozporządzenia wydać się mające, do których Minister sprawiedliwości doda rozporządzenia wykonawcze.

Warunki nominacji na urzędnika sądowych oddziałów rachunkowych i urzędów depozytowych należą aż do wydania nowych postanowień oceniać według przepisów, jakie w tej mierze w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej istnieć będą.

§. 51.

Do pełnienia czynności kancelaryjnych i urzędnikom kancelaryi sądowej do pomocy mogą być pomocnicy kancelaryjni ustanowieni. Tacy pomocnicy będą przyjmowani albo za stałą płacą albo za wynagrodzeniem dziennem i za wypowiedzeniem.

Jako pomocnicy kancelaryjni za płacą stałą mogą być zatrudniane tylko osoby, które złożyły egzamin na urzędnika kancelaryi sądowej albo egzamin odrębny.

Bliższe postanowienia o tym egzaminie i wszelkie postanowienia o kwalifikacji do funkcji pomocnika kancelaryjnego, jakoteż oznaczenie organu, który pomocnika kancelaryjnego ze służby uwolnić jest upoważniony, będą zawarte w przepisach służbowych, drogą rozporządzenia wydać się mających, do których Minister sprawiedliwości doda rozporządzenia wykonawcze.

Każdy pomocnik kancelaryjny przyrzeknie pod przysięgą, że polecenia jakie w służbie otrzyma, dokładnie spełni i w sprawach służby sądowej tajemnicę zachowywać będzie.

§. 52.

Potrzebie przemijającego pomnożenia etatu osobowego, która z powodu, że urzędnik kancelaryjny ma przeszkodę w urzędowaniu, ze zwiększenia

się czynności urzędowych lub z innych przyczyn powstaje, może prezydent sądu krajowego w ten sposób zaradzić, że osoby z grona urzędników kancelaryjnych swojego okręgu przydzielą czasowo gdzie potrzeba.

W czynnościach nie cierpiących zwłoki może urzędnika kancelaryjnego mającego przeszkodę zastąpić każda osoba, którą sędzia do tego powoła. Przedtem jednak powinna złożyć przyrzeczenie zamiast przysięgi, chyba że już wykonała przysięgę służbową.

Nie może być przyjętą do tymczasowego pełnienia czynności urzędnika lub pomocnika kancelaryjnego osoba skazana przez sąd karny za zbrodnie albo za inny jaki czyn karogodny popełniony z żądzy zysku lub wykraczający przeciw publicznej obyczajności.

§. 53.

O ile niniejsza ustawa nie zawiera przepisów w rzeczach poniżej określonych, o tyle postanowią przepisy służbowe drogą rozporządzenia wydać się mające, tudzież dodane do nich rozporządzenia wykonawcze Ministra sprawiedliwości o tem, jak mają być uporządkowane stosunki służbowe osób w kancelaryi sądowej zatrudnionych i zarazem jaka im będzie służyła ranga i płaca, jakie będą miały obowiązki i jakie czynności urzędowe będą do nich należały, jaki będzie zakres urzędowania naczelnika i urzędników kierujących kancelaryi sądowej; owe postanowienia oznaczają czynności, które w obec tego, że w danym sądzie istnieją urzędnicy kierujący, jedynie przez nich mogą być wykonane, tudzież porządek w jakim się urzędnicy kancelaryjni w razie zachodzącej przeszkody wzajemnie zastępują, wliczą i opiszą przypadki, w których wolno powierzać czynności kancelaryi sądowej także osobom w tajże zatrudnionym ale nie należącym do grona jej urzędników, i urzędzą nadzór nad kancelaryą sądową.

§. 54.

Niniejszem przekazuje się kancelaryi sądowej prowadzenie ksiąg gruntowych i wszelkie z tem połączone czynności, które z mocy obowiązujących w tej mierze przepisów należą do urzędnika prowadzącego księgi gruntowe lub do urzędu ksiąg gruntowych. Gdzie osobne urzędy ksiąg gruntowych istnieją, będą one tworzyły samoistny oddział kancelaryi sądowej.

Uzdatnienia do przeprowadzenia księgi gruntowej nabywa się przez egzamin z wiadomości o prowadzeniu księgi gruntowej złożony; każdy praktyczny egzamin sądowy zastępuje ów egzamin na urząd prowadzącego księgi gruntowe. Postanowienia rozporządzenia Ministrów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 10. czerwca 1855, Dz. u. p. Nr. 101 (tyczące się egzaminu urzędników do prowadzenia ksiąg guntowych i zaprzysiężenia tychże)

pozostaną w mocy bez zmiany aż do wydania nowych postanowień, które się we formie rozporządzenia pojawiają; atoli w przyszłości będą się egzamina na urząd prowadzącego księgi gruntowe odbywały w sądzie krajowym wyższym. Komisji egzaminacyjnej będzie przewodniczył radca sądu krajowego wyższego; członkami tejże będą radcy trybunału pierwszej instancji, istniejącego w miejscu siedziby sądu krajowego wyższego. Jeżeli się w tym trybunale znajduje osobny urząd ksiąg gruntowych, może być również i jego przełożony do tej komisji powołany. Rozporządzenie postanowi o tem, czyli i o ile egzamin na urząd prowadzącego księgi gruntowe może być połączony z egzaminem, przepisany dla urzędników kancelaryi sądowej (§. 50).

W sądach w których nie ma osobnych urzędników ksiąg gruntowych, albo jeżeli prowadzący księgi gruntowe, dla tych sądów mianowani, mają przeszkodę w urzędowaniu, wolno w obec braku osób z egzaminem na urząd ksiąg gruntowych poruczać czynności prowadzenia ksiąg gruntowych także urzędnikom kancelaryi sądowej, którzy nie mają egzaminu na urząd prowadzącego księgi gruntowej, ale jedynie wyjątkowo i tymczasowo. W takich przypadkach weźmie sędzia powiatowy czynności prowadzenia ksiąg gruntowych pod swój szczególny dozór.

§. 55.

Kancelarya sądowa skutecznie wpisy do rejestru handlowego i do rejestru stowarzyszeń, prowadzi zbiór załączek i indeksy, czuwa nad należytem obwieszczeniem wpisów rejestrowych. stwierdza, że to się stało, jakoteż przedsięwzię wszelkie inne czynności kancelaryjne z prowadzeniem rejestru handlowego i rejestru stowarzyszeń połączonych (wydaje urzędowe odpisy i poświadczenia na podstawie rejestru, przechowuje akta rejestrów).

Jeżeli sędzia tak rozporządzi, wolno stronom w kancelaryi sądowej zgłaszać wpisy do rejestru handlowego lub do rejestru stowarzyszeń i zarazem nakreślić firmę lub podpis.

§. 56.

Wnioski, podania i oświadczenia w sądzie zeznać się mające, które ustnie przedstawić wolno, jeżeli z mocy przepisów prawnych nie jest wyłącznie sędzia do ich przyjmowania upoważniony, mogą być w kancelaryi sądowej do protokołu wnoszone. W razie potrzeby należy przesłać protokół sądowi właściwemu.

Z rozporządzenia sądu mogą być sądowe protesty wekslowe sporządzone przez urzędników kancelaryi sądowej; podobnie mogą ci urzędnicy, jeżeli sąd im to rozkaże, spisywać akty zejścia, wykonywać sądowe zamknięcia i opieczętowania, sporządzać inwentarze i przedsięwziąć dobrowolne, sprzedaż rzeczy ruchomych (§. 269, ustęp 2, ce-

sarskiego patentu z dnia 9. sierpnia 1854, Dz. u. p. Nr. 208) tudzież zawierzytelnie podpisy i odpisy.

Kancelarya sądowa wydaje stronom prawem dozwolone wygotowania, wyciągi i odpisy z aktów sądowych. Pisma te podpisuje naczelnik lub urzędnik kierujący kancelaryi sądowej albo też urzędnik kancelaryjny, do tego osobno wyznaczony; również ma być na nich położona pieczęć sądowa.

Jeżeli uchwała daje miejsce wnioskowi bez wszelkich ograniczeń, a wniosek był na piśmie podany lub do protokołu zeznany, może kancelarya sądowa otrzymać polecenie ułożenia i wygotowania uchwały; w takim przypadku nie ma potrzeby zatrzymywania pierwopisu lub odpisu, bo je zastąpi krótka notatka o uchwale pozwalającej, na podaniu lub na protokole wypisana. Co wyżej o uchwałach w ogóle powiedziano stosuje się w tych samych warunkach do nakazów płatniczych w postępowaniu wekslowem i upomniczem, na zasadzie skargi i pisemnej prośby, tudzież do sądowych poleceń, na zasadzie sądowych wypowiedzeń według §. 562 procedury cywilnej wydawanych.

§. 57.

Odbieranie podań i aktów, w sprawach karnych do sądu wpływających, wygotowanie karno-sądowych orzeczeń i uchwał, uskutecznianie doręczeń i zawezwań w sprawach karnych i przechowywanie aktów karno-sądowych należy do kancelaryi sądowej o tyle, o ile niektóre z tych czynności nie są w procedurze karnej samymże sędziom poruczone.

Z grona osób kancelaryi sądowej mogą być wzięci zaprzysiężeni protokoliści, jakich potrzeba do pisania protokołów w postępowaniu karnem.

§. 58.

Postanowienia o urządzeniu toku czynności kancelaryi sądowej zostaną wydane drogą rozporządzenia. Zadaniem tegoż będzie zaprowadzić możebne uproszczenie czynności urzędowych, ułatwienia w manipulacji kancelaryjnej i ograniczyć czynności pisarskie, następnie obmyśleć taki sposób odbywania funkcji urzędowych, aby kancelarya sądowa, pełniąc to co do niej należy, sprawiała się szybko i z taką pewnością służyła sądowi, iżby się wszelkim wymaganiom życia prawnego stało zadostyc.

Ilećroć sądowi wypadnie co oznajmić władzom lub innym organom sądowym, albo też do czegoś je wezwać, należy z reguły wysłać oryginalny koncept oznajmienia lub wezwania. To się również stosuje do wyjaśnień, które sąd lub kancelarya sądowa skutkiem otrzymanego wezwania udziela.

§. 59.

O ile temu szczegółowe przepisy nie stoją na przeszkodzie, o tyle dozwolonym jest poruczać kan-

celaryi sądowej wysyłanie do władz administracyjnych tudzież do innych władz i organów oznajmień, przepisanych w sprawach karnych, jakoteż w sprawach sądownictwa spornego i niespornego, a mianowicie też w sprawach konkursowych i egzekucyjnych, niemniej też można jej w powyższych granicach zlecić wykonanie innych ekspedycji, jeżeli z nimi zastosowanie przepisów prawnych nie jest połączone, tudzież aktów, jakie się podczas wykonywania sądownictwa zdarzają i przedsięwzięcie czynności urzędowania na zewnątrz.

Kancelarya sądowa może otrzymać upoważnienie do przyjmowania do protokołu ustnie wnoszonych wypowiedzeń kontraktów najmu i dzierżawy w §. 565 procedury cywilnej określonych; protokołowa może być zastąpione przez wciągnięcie do rejestru, jaki dla wypowiedzeń będzie założony i prowadzony.

Zarówno też może ona otrzymać polecenie, aby ustnie wnoszone prośby o wydanie poleceń płatniczych w postępowaniu upomniczem albo też prośby o dozwoleń egzekucyi mobilarnej, na takich poleceniach oparte, jakoteż ustnie założoną opozycję poświadczają w rejestrze, jaki dla spraw upomniczych będzie prowadzony; w tych przypadkach nie pisze się żadnego protokołu. Nie zatrzymuje się też w sądzie ani pierwopisu ani odpisu poleceń płatniczych lub dozwoleń egzekucyjnych, wydanych na zasadzie tego rodzaju zapisków w rejestrze, lecz wystarczy odpowiednia o tem uwaga w rejestrze.

§. 60.

W sądach powiatowych, obsadzonych kilkom a sędziami samoistnymi i w trybunałach, w których istnieje kilka senatów albo też sprawy trybunalskie przez członków trybunału, jako sędziów samoistnych bywają załatwiane, mogą być w miarę potrzeby utworzone oddziały kancelaryi sądowej, z których każdy będzie się trudnił załatwianiem wszystkich czynności kancelaryi sądowej wyłącznie tylko dla jednego sędziego samoistnego lub senatu, albo dla pewnego grona sędziów lub dla jednej grupy senatów. Wykonanie doręczeń i zawezwań tudzież przedsięwzięcie czynności egzekucyjnych mogą być jednak z zakresu obowiązków tych oddziałów wydzielone i przekazane jednemu oddziałowi kancelaryi sądowej, który będzie się zajmował wszelkimi tego rodzaju czynnościami urzędowymi, jakie się w odpowiednim sądzie zdarzają.

Polecenie utworzenia samoistnych oddziałów kancelaryi sądowej dla osobnej służby przy sędziach samoistnych lub senatach wychodzi od Ministra sprawiedliwości. Dalsze rozporządzenia o liczbie oddziałów, o obsadzeniu tychże i o ewentualnem wydzieleniu czynności doręczenia i egzekucyi wydadzą prezydenci sądów krajowych wyższych.

§. 61.

Każdy oddział kancelaryi sądowej jest obowiązany wykonywać polecenia sędziego, któremu jest przydany, a w trybunałach polecenia przewodniczącego senatu. W zakresie spraw, temuż sędziemu lub senatowi poruczonych, winien się każdy oddział podejmować wszelkich czynności, w celu załatwienia spraw koniecznie potrzebnych i do zakresu urzędowych obowiązków kancelaryi sądowej należących.

§. 62.

Służba sądowa.

Minister sprawiedliwości postanowi o tem, ilu woźnych i dozorców więziennych każdy sąd otrzyma. Inne osoby wolno przyjmować do pomocy, jeżeli etat służby stałej dla przeszkód osobistych, z powodu napływu czynności lub z innych przyczyn chwilowo nie jest wystarczającym, a potrzebie tej nie podobna zaradzić przez tymczasowe przydzielenie osób ze służby innych sądów tego samego okręgu.

Sługi pomocnicze przyjmuje naczelnik urzędu za przyzwoleniem prezydenta sądu krajowego wyższego.

Uporządkowanie służbowych stosunków woźnych, sług pomocniczych i dozorców więziennych, jakoteż postanowienia o przyjmowaniu, zatrudnieniu i wynagrodzeniu posłańców dla doręczeń pozostawia się przepisom służbowym, drogą rozporządzenia wydać się mającym, do których Minister sprawiedliwości doda rozporządzenia wykonawcze.

Rozdział trzeci.

Władza dyscyplinarna nad urzędnikami niesędziowskimi i nad służbą.

§. 63.

Nadzór nad urzędnikami niesędziowskimi, dla sądu powiatowego mianowanymi albo w takimże sądzie zatrudnionymi, prowadzi sędzia powiatowy w porozumieniu z tym sędzią, u którego odpowiednia osoba jest zatrudnioną. W trybunałach wykonywa ten nadzór prezydent trybunału przy pomocy sędziów lub sędziowskich urzędników pomocniczych, których on do tego powołał.

Prawo nadzorowania zawiera upoważnienie do udzielania upomnień i nagany za opieszałość w służbie, za nieprawidłowe wykonanie zleconych czynności lub za zwłokę w wykonaniu tychże, jakoteż za wszelkie inne naruszenie obowiązków służbowych, które się ze względu na ich istotę i stopień jedynie jako wykroczenia przeciw porządkowi służbowemu przedstawiają; prawo to również upo-

ważnia przynaglać do załatwiania czynności urzędowej za pomocą kar pieniężnych aż do łącznej kwoty trzydziestu złotych, a sługę aż do łącznej kwoty piętnastu złotych. Zanim jednak kara pieniężna zostanie nałożoną, należy odpowiedniej osobie nią zagrozić. Sposób użycia kar pieniężnych ustanowi Minister sprawiedliwości drogą rozporządzenia. Przed udzieleniem nagany lub nałożeniem kary pieniężnej powinna być odpowiedniej osobie dana sposobność usprawiedliwienia się.

Urzędnicy i słudzy, nagana lub karą pieniężną dotknięci, mogą przeciw temu wnieść do dni ośmiu zażalenie do prezydenta trybunału przełożonego, a urzędnicy i słudzy najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego do Ministra sprawiedliwości.

§. 64.

Jeżeli upomnienia i nagany na nic się nie przydały, albo jeżeli się zdarzy tego rodzaju opieszałość lub przekroczenie obowiązków służbowych, że się to ze względu na bezpieczeństwo służby lub na wielkość przewinienia jako występki służbowy przedstawia, to może być przeciw urzędnikowi, który nie jest urzędnikiem sędziowskim i przeciw słudze kara dyscyplinarna orzeczoną. Karami dyscyplinarnymi są:

- a) potrącenie z płacy;
  - b) powstrzymanie posunięcia na wyższy stopień płacy;
  - c) przeniesienie na posadę służbową w innej miejscowości bez wynagrodzenia kosztów przesiedlenia; a
- w szczególności, jeżeli naruszenie obowiązków przedstawia się jako rażące nadużycie służbowego zaufania,
- d) przeniesienie w stan spoczynku na czas nieoznaczony z emeryturą mniejszą od normalnej, i
  - e) oddalenie ze służby.

Posunięcie na wyższy stopień płacy nie może być wstrzymane na czas dłuższy aniżeli na pięć lat. Potrącenia z płacy nie mogą razem wynosić więcej aniżeli jedną czwartą płacy rocznej i nie mogą trwać dłużej aniżeli trzy lata; jednakowoż wolno je połączyć z karą przeniesienia na posadę służbową w innej miejscowości. Płaca emerytalna, wymierzona z powodu przeniesienia w stan spoczynku za karę, nie może wynosić więcej aniżeli dwie trzecie ani mniej aniżeli połowę emerytury normalnej.

Kary dyscyplinarne orzeka jedynie i wyłącznie właściwa komisya dyscyplinarna. Orzeczenie potrącenia z płacy poprzedzi zagrożenie tem potrąceniem: przed orzeczeniem kar pod d) i e) przeciw słudze, jakoteż przed orzeczeniem jakiegokolwiek kary dyscyplinarnej przeciw urzędnikowi niesędziowskiemu będzie przeprowadzone śledztwo dyscyplinarne i rozprawa ustna, dla której nie ma jawności.

Oddalenie ze służby może być jako kara dyscyplinarna jedynie pod tym warunkiem orzeczone, jeżeli się za tem co najmniej cztery głosy oświadczą.

§. 65.

Jeżeli przy jakiegokolwiek bądź sposobności powstało uzasadnione mniemanie, że urzędnik, który nie jest urzędnikiem sędziowskim, albo sługa zasłużył na karę, na którą tylko po śledztwie dyscyplinarnem może być skazany (§. 64, ustęp 3) poleci przełożony sądu, dla którego owa osoba jest mianowaną lub w którym ona pracuje, aby jej śledztwo dyscyplinarne zostało wytoczone i zarazem jej to oznajmi wymieniając okoliczności, z powodu których ona jest obwinioną. Celem śledztwa jest zebranie dowodów sprawę wyjaśniających z urzędu. W razie potrzeby należy strony w sprawie udział mające i świadków służyć pod przysięgą. Obwinionemu należy przedstawić wszelkie okoliczności i dowody przeciw niemu przytoczone, a to w tym celu, aby był w stanie wnieść obronę, co mu wolno uczynić ustnie lub na piśmie; odmówienie udziału w postępowaniu ze strony obwinionego nie wstrzymuje toku sprawy.

We wszystkich innych przypadkach należy się ograniczyć do ustalenia istoty czynu naruszenia obowiązków i do protokolarnego przesłuchania obwinionego.

Jeżeli w śledztwie albo podczas ustalenia istoty czynu powstanie podejrzenie o czyn prawem karnem zabroniony, należy koniecznie czekać na wynik postępowania karno-sądowego, a dopiero po jego ukończeniu postępowanie dyscyplinarne do końca doprowadzić.

Jeżeli przeciw urzędnikowi niesędziowskiemu albo przeciwko słudze zostało karno-sądowe postępowanie z powodu przekroczenia ustaw karnych wdrożone, należy zawsze po jego ukończeniu udzielić akta przełożonemu sądu, dla którego obwiniony jest mianowany albo w którym on jest zatrudniony. Przełożony sądu oceni po zbadaniu aktów, ażali istnieje powód do wystąpienia przeciw obwinionemu na drodze dyscyplinarnej, a gdy uzna, że to jest wskazanem, postąpi sobie według powyższych postanowień.

§. 66.

Po ukończeniu śledztwa dyscyplinarnem albo po ustaleniu istoty czynu przedłoży przełożony sądu akta razem ze swoim wnioskiem komisji dyscyplinarnej, powołanej do rozstrzygania spraw dyscyplinarnych urzędników niesędziowskich i służby sądowej. Naczelnicy sądów powiatowych przedkładają tej komisji owe akta za pośrednictwem prezydenta trybunału pierwszej instancji.

Dla niesędziowskich urzędników i dla sług, przy Najwyższym trybunale sprawiedliwości i kasacyj-

nym mianowanych lub w nim zatrudnionych, będzie właściwą komisją dyscyplinarną senat, utworzony w tym trybunale z czterech członków i jednego przewodniczącego, zresztą zaś senat utworzony w sądzie krajowym wyższym z takiej samej liczby członków. Komisja dyscyplinarna wydaje rozstrzygnięcia po wysłuchaniu starszego prokuratora państwa (prokuratora generalnego).

Komisja dyscyplinarna poweźmie nasamprzód, nie wzywając obwinionego, uchwałę co do tego, ażali sprawa ma być przekazaną do ustnej rozprawy albo jedynie wypada orzec karę porządkową, albo też w przypadku, gdy chodzi o sługę, czyli karę dyscyplinarną ma być jedna z kar w §. 64, pod a) do c) oznaczonych, albo w końcu może uchwalić, że nie ma podstawy do orzeczenia kary. Zanim komisja tej treści uchwałę poweźmie, może rozkazać uzupełnienie dochodzeń, jeśli tego widzi potrzebę w celu dokładnego wyjaśnienia stanu sprawy.

Jeżeli komisja dyscyplinarna nie rozkazała, ażeby obwiniony osobiście stanął, wolno jemu, pomimo otrzymanego zawezwania, nie stanąć do ustnej rozprawy i przez to samo zrzec się prawa ustnej obrony przed tą komisją; zarówno też wolno obwinionemu, bez względu na to, czyli stanął osobiście lub nie, przybrać dla ustnej rozprawy obrońcę z grona urzędników sędziowskich, którego albo on sam ustanowi, albo też przewodniczący na jego prośbę.

Od rozstrzygnięcia komisji dyscyplinarnej sądu krajowego wyższego, orzekającego karę porządkową lub dyscyplinarną, służy prawo zażalenia tak starszemu prokuratorowi jakoteż skazanemu urzędnikowi lub słudze, od rozstrzygnięcia zaś, że nie ma podstawy do orzeczenia kary, tylko starszemu prokuratorowi państwa; zażalenie ma być wniesione w ciągu dni ośmiu po doręczeniu rozstrzygnięcia do komisji dyscyplinarnej Najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego, która je rozstrzyga na podstawie aktów bez ustnej rozprawy.

§. 67.

Orzeczenie nagany lub jednej z kar dyscyplinarnych w §. 64 pod a) do c) oznaczonych, będzie po jego prawomocności wciągnięte do wykazu osobowego zasądzonego urzędnika lub sługi, który po upływie trzech lat, licząc od udzielenia nagany lub od wykonania kary dyscyplinarnej, może prosić o wykreślenie tego zapisku, jeżeli zachowanie się jego było bez zarzutu; przychylnie załatwienie takiej prośby należy do osób, które z mocy §. 63, ustęp 3, są do rozstrzygania zażaleń powołane.

§. 68.

Zawieszenie w urzędowaniu należy orzec przeciw urzędnikom niesędziowskim i sługom, jeżeli

który z nich z powodu tego rodzaju czynu karygodnego popadł w śledztwo wstępne, że on z mocy istniejących przepisów nie może być z tej przyczyny do służby sądowej przyjęty, jakoteż przeciw urzędnikom niesędziowskim i sługom, których sąd karny ściga za czyn karygodny i z tej przyczyny zamknął w areszcie śledczym lub jeżeli do ich majątku konkurs został otworzony.

Zawieszenie w urzędowaniu może być jednak orzeczone również i w tym przypadku, gdy urzędnik niesędziowski lub sługa za jaki inny czyn karygodny popadł w karno-sądowe śledztwo wstępne bez aresztu śledczego, albo jeżeli w ogóle bezpieczeństwo i powaga urzędu lub dobro służby rządowej wymagają jego oddalenia za tego rodzaju zachowanie się obowiązkom urzędowym przeciwnie.

Obowiązkiem jest każdego sądu karnego, który przeciw urzędnikowi niesędziowskiemu lub słudze wdrożył śledztwo wstępne lub postępowanie karne, albo też areszt śledczy orzekł, donieść o tem naczelnikowi sądu, w którym ów urzędnik lub sługa zajmuje posadę lub jest zatrudniony. Taki sam obowiązek ma sąd, który przeciw wymienionym osobom orzekł upadłość.

Zawiesić kogo w urzędowaniu są powołani przełożony sądu, w którym odpowiedni funkcyjnarzusz służy, zwierzchnik każdego ze sądów przełożonych i każdy urzędnik, który dla lustracji sądu został wysłany.

Orzeczenie zawieszenia w urzędowaniu, wydane po myśli ustępu 2, należy bezzwłocznie podać do wiadomości komisji dyscyplinarnej, która je następnie zatwierdzi lub uchyli. Zawieszenie w urzędowaniu, orzeczone przeciw urzędnikowi niesędziowskiemu z mocy przepisu ustępu 2, może być jedynie pod tym warunkiem zatwierdzone, jeżeli przeciw niemu śledztwo dyscyplinarne już jest w toku lub równocześnie zostaje wdrożone.

Komisja dyscyplinarna może w ciągu trwania śledztwa dyscyplinarnego każdej chwili orzec zawieszenie w urzędowaniu dla jednej z przyczyn w ustępie 2 opisanych.

§. 69.

Przeciw zawieszeniu w urzędowaniu z mocy przepisu §. 68, ustępu 1, które nie pochodzi od prezydenta Najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego, wolno do dni ośmiu wnieść zażalenie do prezydenta trybunału przełożonego; przeciw uchwale komisji dyscyplinarnej sądu krajowego wyższego, która zawieszenie orzekła lub je zatwierdziła, wolno do dni ośmiu wnieść zażalenie do komisji dyscyplinarnej Najwyższego trybunału sprawiedliwości i kasacyjnego.

Zażalenie przeciw uchwale zawieszającej w urzędowaniu nie ma skutku wstrzymującego.

§. 70.

Urzędnik, który został w urzędowaniu zawieszony, może być ograniczony do połowy swoich poborów, sługa zaś do dwóch trzecich części swych poborów służby czynnej; urzędnicy i słudzy nie mogą być w czasie trwania zawieszenia w urzędowaniu posunięci na wyższy stopień płacy.

Jeżeli się postępowanie karne bez skazania obwinionego skończyło, albo jeżeli komisya dyscyplinarna nie orzekła żadnej kary dyscyplinarnej przeciw urzędnikowi lub słudze, należy mu potem wypłacić zatrzymaną część jego poborów. W tych przypadkach będzie czas trwania zawieszenia w urzędowaniu policzony jako czas służbowy w myśl §. 6 ustawy z dnia 15. kwietnia 1873, Dz. u. p. Nr. 47, tudzież uwzględniony przy wymierzeniu emerytury; zaraz potem nastąpi posunięcie na wyższy stopień płacy, zawieszeniem w urzędowaniu wstrzymane i będzie miało skutki wstecz działające.

Jeżeli wymierzono jedną z kar dyscyplinarnych w §. 64, pod a) do c) oznaczonych, należy wypłacić zatrzymaną część płacy, ale potrącić z niej koszta postępowania dyscyplinarnego.

We wszystkich innych przypadkach nie będzie zatrzymana część poborów wypłaconą. Po ukończeniu postępowaniu karnem lub konkursowem lub też po ukończeniu śledztwie dyscyplinarnem będą z niej pokryte wydatki, na zastępstwo urzędnika lub sługi, jeżeli skarb z tej przyczyny miał wydatki ponad budżet, tudzież koszta śledztwa dyscyplinarnego.

§. 71.

Oddalenie z urzędu może być przeciw urzędnikom niesędziowskim i sługom, dla sądu mianowanym lub w nim zatrudnionym, bez śledztwa dyscyplinarnego orzeczonem, jeżeli którego z nich sąd karny uznał winnym czynu karagodnego, który z mocy istniejących przepisów od służby sądowej wyłącza albo jeżeli go sąd uznał za marnotrawcę. Orzeczenie to wyda komisya dyscyplinarna sądu krajowego wyższego, albo jeżeli odpowiedni urzędnik lub sługa ma posadę lub jest zatrudniony w Najwyższym trybunale sprawiedliwości i kasacyjnym, komisya dyscyplinarna tegoż trybunału.

§. 72.

Przepisy §. 101 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z 16. czerwca 1854, Dz. u. p. Nr. 165 (instrukcja o wewnętrznym urzędowaniu i o porządku czynności władz sądowych w sprawach karnych) o karaniu w drodze dyscyplinarnej woźnych sądowych, w dozorze więziennym używanych, pozostaną w mocy bez zmiany.

Rozdział czwarty.

Administracya sprawiedliwości i prawo nadzoru.

§. 73.

Sądy i prokuratorye państwa podlegają w sprawach administracyi sprawiedliwości Ministrowi sprawiedliwości. Załatwiając te sprawy wolno im posługiwać się urzędnikami, którzy ich nadzorowi są poddani.

§. 74.

Trybunały instancyi pierwszej i tychże prezydenci prowadzą bezpośredni nadzór służbowy nad sędziami powiatowymi, a nad trybunałami instancyi pierwszej prowadzą bezpośredni nadzór służbowy sądy krajowe wyższe i tychże prezydenci; nadzór tych ostatnich rozciąga się także na czynności sądów powiatowych ich okręgu. Starszy prokurator państwa wykonywa bezpośredni nadzór nad prokuratorami państwa przy trybunałach instancyi pierwszej.

Ministrowi sprawiedliwości służy prawo bezpośredniego nadzoru nad sądami krajowymi wyższymi, nad urzędami starszych prokuratorów państwa, nad prokuratoryą generalną a zarazem też prawo naczelnego nadzoru nad tem, jak się wymiar sprawiedliwości odbywa w sądach na obszarze mocy obowiązującej niniejszej ustawy istniejących i jak mu prokuratorye państwa służą. Ministrowi sprawiedliwości wolno te sądy i prokuratorye państwa każdego czasu dokładnie lustrować lub też zlecić ich lustrację innym osobom.

§. 75.

Trybunały pierwszej i drugiej instancyi jakoteż ich naczelnicy, prowadzą bezpośredni nadzór służbowy według wskazówek, które wyda Minister sprawiedliwości. Szczególnym obowiązkiem prełożonych trybunałów będą peryodyczne lustracje sędziów, ich nadzorowi podlegających. W ciągu lat pięciu tuż po zaprowadzeniu procedury cywilnej i ordynacyi egzekucyjnej następujących, powinno się odbywać lustracje ile możności raz na rok, później zaś przynajmniej każdego drugiego roku. Jeżeli tego niezwykle wypadki koniecznie wymagają, może prezydent sądu krajowego wyższego lub Minister sprawiedliwości wydać rozkaz przeprowadzenia nadzwyczajnej lustracyi.

Władze nadzorcze lub ich prezydenci wydadzą natychmiast po przeprowadzonej lustracyi wszelkie rezultaty tejsze usprawiedliwione zarządzenia o tyle, o ile one do ich zakresu należą; w celu zaś zaprowadzenia dalszych potrzebnych środków przedstawia wnioski Ministrowi sprawiedliwości, dołączając do nich sprawozdanie o rezultatach lustracyi.

§. 76.

Prawo nadzoru obejmuje upoważnienie do czuwania nad prawidłowym wykonaniem czynności; z mocy tegoż prawa należy przynaglać sądy i prokuratory państwa do wypełniania obowiązków i usuwać spostrzeżone braki albo też donieść o nich tym sądom, które w danym przypadku są powołane zarządzić co potrzeba.

Prawo nadzoru rozciąga się na wszystkie osoby, które w sądach, nadzorowi podlegających, mają posady lub zatrudnienie.

Sądy i osoby do nich należące są obowiązane dokładnie wypełniać rozkazy władz i organów, którym nadzór jest powierzony tudzież o wszystkich czynnościach urzędowych udzielać im wiadomości i zdawać z nich sprawę.

§. 77.

Najwyższy trybunał sprawiedliwości i kasacyjny jest upoważniony karcić usterki, jakie przy sposobności wykonywania swego urzędu sędziowskiego w urzędowaniu sądów pierwszej i drugiej instancyi spostrzegł i udzielając o nich wiadomości Ministrowi sprawiedliwości, wspomnieć o zarządzeniach do usunięcia tychże przysdatnych.

§. 78.

Zażalenia osób interesowanych na sądy, na naczelników tychże i na urzędników sędziowskich, z powodu odmówienia wymiaru sprawiedliwości i z powodu zwłoki w wymiarze sprawiedliwości mogą być wniesione u naczelnika sądu bezpośrednio przelozonego albo jeżeli one się tyczą członka trybunału, u prezydenta tego samego trybunału. Wszelkie zażalenia, z wyjątkiem oczywiście bezzasadnych, będą udzielane odpowiedniemu sądowi lub urzędnikowi sędziowskiemu z wezwaniem, aby w czasie oznaczonym zażaleniu zadosyć uczynił i o tem złożył relację albo doniósł, dla jakich przeszkód to się stać nie może. Z takim wezwaniem może być w danych okolicznościach połączone zagrożenie środkami dyscyplinarnymi.

Zażalenia z powodu odmówienia wymiaru sprawiedliwości lub z powodu zwłoki w wymiarze sprawiedliwości na sądy krajowe wyższe i na Najwyższy trybunał sprawiedliwości i kasacyjny, należy wnosić u prezydentów owych trybunałów, zażalenia zaś na tych prezydentów u Ministra sprawiedliwości, który je załatwia w duchu przepisów ustępu pierwszego.

O ile dla szczegółowych przypadków nie ma odmiennych rozporządzeń, o tyle winne być zażalenia na urzędników kancelaryi sądowej i na urzędników egzekucyjnych z powodu niewykonania lub z powodu nieprawidłowego wykonania czynności

urzędowych, które im prawo przekazuje lub sąd polecił, ustnie lub pisemnie wnoszone u urzędnika sędziowskiego, prowadzącego nadzór nad kancelaryą sądową, u komisarza egzekucyjnego albo u naczelnika sądu, w którym urzędnik jest zatrudniony.

Rozdział piąty.

Sposób traktowania spraw w sądach.

Wygotowanie sądowych załatwień.

§. 79.

Wyroki, uchwały, ugody i dekryty, na piśmie wygotowane, jakoteż poświadczenia urzędowe, w sprawach sądowych wydawane, tudzież pisma i relacje dla innych władz przeznaczone, podpisuje w sądach powiatowych sędzia samoistny, który wyrok ferował lub o odpowiedniemu załatwieniu postanowił, wszystkie zaś inne wygotowania naczelnik sądu.

O ile nie ma w tej mierze odmiennych postanowień, podpisuje w trybunale wszystkie wygotowania, poświadczenia urzędowe, pisma i relacje, jakie się tam w sprawach sądownictwa spornego i w sprawach egzekucyjnych zdarzają, przewodniczący senatu, odpowiednią sprawą zajętego, prezydent zaś trybunału wtedy, jeżeli sprawa u sądu już nie wisi; prezydent podpisuje również załatwienia, wygotowane na piśmie we wszystkich innych sprawach, nie należących do sądownictwa niespornego.

W uchwałach, w sprawach sądownictwa spornego na piśmie wydanych, mogą być nazwiska sędziów zastąpione wymienieniem senatu, w którym uchwała zapadła, a w uchwałach sądów powiatowych, kilkoma sędziami samoistnymi obsadzonych, wskazaniem oddziału, odpowiedniemu sędziemu poruczonemu. Nie ma koniecznej potrzeby wspomnieć o tem w osnowie uchwały.

Jeżeli od ustnie ogłoszonej uchwały nie ma osobnego środka prawnego ani też prawa natychmiastowej egzekucyi na jej podstawie, będą stronom, które jej ogłoszeniu były obecne, pisemne wydania tylko na ich żądanie doręczone.

Rejestr i pamiętniki.

§. 80.

Minister sprawiedliwości postanowi drogą rozporządzenia o tem, jakie w każdym sądzie należy prowadzić rejestr, pamiętniki i spisy, aby się stało zadosyć potrzebie uzyskania ciągłego przeglądu załatwień, w każdej sprawie dokonanych, tudzież aby zawsze były pod ręką daty, na których da się oprzeć i zapewnić ciągły i skuteczny nadzór nad całością

urzędowania i nad wykonaniem szczegółowych czynności sądowych; jeżeli się zaś w niektórych okręgach apelacyjnych okaże konieczna potrzeba odrębnie urządzonych zestawień pisemnych, może je za zgodą Ministra sprawiedliwości zaprowadzić prezydent sądu krajowego wyższego.

Przepisy te określają rodzaje zapisków, dla których rozmaite rejestra, pamiętniki i spisy są przeznaczone, tudzież postanowią o formie i o wewnętrznym urządzeniu tych ostatnich, wymienia organa, do prowadzenia tychże powołane i ustanowią proceder prowadzenia tychże we wszystkich szczegółach a w końcu unormują sposób ich przechowania i jak długo ono trwać powinno.

Akta sądowe.

§. 81.

O ile niniejsza ustawa nie zawiera osobnych w tej mierze rozporządzeń lub też w ogóle nie ma prawnych postanowień, o tyle będą drogą rozporządzenia wydane przepisy o tem, jak się należy obchodzić z pismami, które do sądu wpływają. Przy tej sposobności postanowi Minister o tem, czyli i o ile ma być prowadzona osobna księga wpływów, aby za pomocą tejże uzyskać dowód na to, do jakich aktów zostały nadeszłe pisma wcielone albo którym je wydano władzom; atoli w sprawach ksiąg gruntowych musi być każde podanie i każde pismo, jakie do sądu weszło, z osobna do odpowiedniego spisu wciągnięte.

Wszystkie pisma tyczące się jednej i tej samej sprawy powinny być w jednym zeszycie aktów (zwoju aktów) zebrane i pod jednym i tym samym spólnym znakiem połączone (akta).

W sprawach ksiąg gruntowych tworzą się akta według wykazów hipotecznych. Może być wydany przepis, że wierzytelne odpisy dokumentów, na których się wpisy hipoteczne opierają, będą wkładane do tych samych podań o wpisy hipoteczne, do których one jako załączki były dodane. Wszystkie do jednego i tego samego wykazu hipotecznego odnoszące się podania, dokumenty, odpisy i inne kawałki pisemne powinny być do jednych i tych samych aktów wcielone.

Minister sprawiedliwości osobno rozporządzi, w jakim to czasie, licząc od dnia, w którym niniejsza ustawa wejdzie w życie, należy akta w sprawach ksiąg gruntowych w onczas już istniejące uporządkować według wykazów hipotecznych.

Wykazy czynności.

§. 82.

Władzy nadzorującej należy regularnie przedkładać wykazy czynności. Rozporządzenie Ministra sprawiedliwości ustanowi termin, w którym rozma-

tego rodzaju wykazy winne być przedkładane i postanowi jak one mają być ułożone. Trybunały pierwszej instancyi przedkładają te wykazy sądom krajowym wyższymi, te ostatnie zaś przedkładają je Ministrowi sprawiedliwości, a to razem ze swoimi własnymi, bezpośrednio przedłożyć się mającymi wykazami.

Relacya, z którą się Ministrowi sprawiedliwości wykazy przedkłada, będzie zawierała gruntownie opracowaną opinię o tem, jak się w ogóle wymiar sprawiedliwości odbywa i wymieni zarządzenia, jakie z powodu przedłożonego wykazu już zostały wydane, lub jakie z tego powodu jeszcze wydać potrzeba, ale to się dotąd z tej przyczyny nie stało, że one przekraczają zakres działania sądu krajowego wyższego.

Takie same relacye składa Najwyższy trybunał sprawiedliści i prokurator generalny, jakoteż starsi prokuratorowie państwa Ministrowi sprawiedliwości, gdy mu przepisane wykazy czynności przedkładają.

Czynności sądownictwa dobrowolnego.

§. 83.

Uchwały trybunałów, w sprawach sądownictwa dobrowolnego zapadłe, będą jako nieważne zniesione, jeżeli senat uchwalający nie był według przepisów obsadzony a brak ten został w rekursie podniesiony albo też sąd wyższy rozstrzygnął go przy sposobności badania rekursu, z innej przyczyny wniesionego. Zarazem rozkaże sąd wyższy, aby się w tej sprawie odbyła powtórna narada w senacie tak obsadzonym jak ustawa przepisuje.

§. 84.

Jeżeli jaki senat powziął w sprawie sądownictwa dobrowolnego uchwałę, o której przewodniczący ma przekowanie, że zawiera oczywiste naruszenie ustawy albo na mylnem zastosowaniu ustawy polega, i że nadto ta uchwała osobie małoletniej lub pieczy poddanej może przynieść szkodę lub sąd na obowiązek zwrotu narazić, wolno przewodniczącemu tegoż senatu wygotowanie takiej uchwały na razie wstrzymać i przedłożyć akta sądowi przełożonemu do rozstrzygnięcia.

§. 85.

Sąd mocen jest skazać strony na karę porządkową (§. 210 procedury cywilnej) za pisemne podania w sprawach sądownictwa dobrowolnego wniesione, w których one powadze, jaka się sądowi należy, w obraźliwych wycieczkach ubliżają, albo w których one stronę drugą, zastępcę, pełnomocnika, świadka lub znawcę obrażają, co zresztą nie jest przeszkodą w ściganiu strony, która się tego dopuściła, przez sądy karne.

Dla tych samych przyczyn może być na karę porządkową skazany adwokat, który pisemne podanie podpisał.

Aby na audyencyach i podczas rozpraw ustnych, w sprawach sądownictwa dobrowolnego odbywanych, należyty porządek został utrzymany, będą sądy postępowały w duchu odpowiednich przepisów procedury cywilnej (§§. 197 do 203).

§. 86.

Sprawę sądownictwa dobrowolnego, do której się stosują przepisy procedury cywilnej o feryach sądowych, jest upoważniony uznać, w myśl artykułu XXXVI ustawy zaprowadzającej procedurę cywilną, za feryalną, prezydent sądu albo przewodniczący senatu, w którym w tej sprawie ma zapaść uchwała.

Zawezwania po za procesem.

§. 87.

Sąd może do osób, które sądowego zawezwania nie usłuchały, wydać powtórne zawezwanie połączone z zagrożeniem karą porządkową i skazaniem ich na tę karę do stawiennictwa zniewolić. Jeżeli te osoby w oporze trwają, może być kara porządkowa, w granicach ustawowego wymiaru, podwojona a w przypadkach nagłych wolno rozkazać przymusowe przystawienie do sądu przez woźnego.

Pod względem orzekania i ściągania kar porządkowych obowiązują postanowienia procedury cywilnej o karach (§. 220).

Doręczenia.

§. 88.

Doręczenia w sprawach sądownictwa dobrowolnego, jakoteż w postępowaniu konkursowem skuteczniają się w ten sam sposób jak w cywilnych sprawach spornych, a mianowicie też powinny być z urzędu przedsiębrane.

Przesyłki pocztowe i depesze telegraficzne.

§. 89.

Dni biegu pocztowego nie będą wliczane do czasokresów ustawowych i sędziowskich, jakie stronom stoją otworem do zeznawania oświadczeń, do czynienia wniosków, do podawania pism albo do przedsiębrania innych czynności, dotyczących się postępowania sądowego.

Podania do sądu, na piśmie wnosić się mające, mogą być tam również i drogą telegraficzną wysłane; w szczególności też wolno telegraficznie założyć apelację, wnieść rewizję lub rekurs. Szczegółowe przepisy o urzędowym traktowaniu takich depeesz będą drogą rozporządzenia wydane.

Zastępcy strony ubogiej.

§. 90.

Jeżeli strona uboga zamierza apelować od wyroku sądu powiatowego, ale adwokat jeszcze nie został dla niej ustanowiony, a nadto jej apelacya nie może być z tej przyczyny w myśl §. 465, ustępu 2, procedury cywilnej do protokołu sądowego przyjęta, że w miejscu siedziby sądu procesowego jest dwóch lub więcej adwokatów osiedlonych, poruczy sąd procesowy, na wniosek lub z urzędu, ułożenie pisma apelacyjnego urzędnikowi prokuratorji państwa i poleci mu, aby je w należytem czasie podał. Urzędnik ten podpisze pismo apelacyjne, co znaczy tyle jak podpis adwokata.

Rozdział szósty.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

§. 91.

Upoważnienie do przenoszenia sędziów bez względu na postanowienia artykułu 6, ustępu 2, ustawy z dnia 21. grudnia 1867, Dz. u. p. Nr. 144 (o władzy sądowniczej), wbrew ich woli, do innego miejsca lub w stan spoczynku, przyznane rządowi z powodu zaprowadzenia normy jurysdykcyjnej, procedury cywilnej i ordynacji egzekucyjnej, jakoteż ustawy niniejszej, zaistnieje dnia 1. lipca 1897, i skończy się co do przenoszeń dnia 31. grudnia 1899, co do emerytowania zaś dnia 31. grudnia 1898.

W razie przeniesienia do innego miejsca będą normalne koszty przesiedlenia wypłacone.

§. 92.

Prawo głosu poprzednio urzędnikom trybunałów udzielone, jakoteż upoważnienie sędziowskich urzędników pomocniczych do wykonywania sądownictwa w sprawach drobiazgowych stracą moc swoją w dniu, w którym procedura cywilna wejdzie w życie.

§. 93.

W ciągu lat trzech licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, wolno mianować urzędnikami sędziowskimi osoby, które złożyły egzamin notaryalny, jeżeli przedtem ze skutkiem poddali się egzaminowi uzupełniającemu z przedmiotów sądownictwa cywilnego w sprawach spornych, a nadto jeszcze z przedmiotów sądownictwa karnego, chyba że te ostatnie już należały do przedmiotów egzaminu notaryalnego.

Ten egzamin uzupełniający zdaje się pisemnie i ustnie, i będzie się odbywał według obecnie obo-

wiążących przepisów o egzaminie sędziowskim, odpowiednio doń zastosowanych. Bliższe postanowienia o tym egzaminie wyda Minister sprawiedliwości drogą rozporządzenia.

§. 94.

Przepisy niniejszej ustawy o egzaminie sędziowskim nie będą obowiązywały auskultantów sądowych, którzy w chwili, gdy niniejsza ustawa wchodzi w życie, praktykę sądową już rozpoczęli.

Rozporządzenie postanowi o tem, kiedy w jakim okręgu apelacyjnym rozpoczną się ćwiczenia, w §. 10 określone.

§. 95.

Praktykę, którą urzędnik w sądzie lub w prokuratorji państwa już przebył, zanim jeszcze ustawa niniejsza weszła w życie, należy od dnia złożonego ślubowania uwzględnić przy wymiarze emerytury, jeżeli nie była przerywaną i z nią się bezpośrednio łączy służba, z mocy istniejących przepisów policzalna, a ten urzędnik jeszcze w chwili, gdy niniejsza ustawa zacznie obowiązywać, w czynnej służbie pozostaje albo jeżeli koniec jego służby przypada na czas między wejściem w życie ustawy z dnia 10. września 1885, Dz. u. p. Nr. 136 (o trwaniu i policzeniu praktyki sądowej, tudzież o dyscyplinarnem traktowaniu praktykantów sądowych) a ustawy niniejszej.

§. 96.

Osoby, które w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy jako urzędnicy kancelaryjni i manipularcyjni w sądzie zajmują posady, zaliczając do nich urzędników ksiąg gruntowych, urzędników sądowych oddziałów rachunkowych i sądowych urzędów depozytowych, mogą być bez egzaminu mianowani urzędnikami dla powszechnej służby w kancelaryi sądowej, a jeżeli posiadają uzdatnienie do prowadzenia ksiąg gruntowych albo do służby rachunkowej, także dla tych odrębnych działów kancelaryi sądowej.

Do zajmowania posady naczelnika albo urzędnika kierującego kancelaryi sądowej albo też urzędnika egzekucyjnego są wymienione w ustępie 1

osoby uzdatnione, chociażby nie miały ukończonych szkół średnich. W ciągu lat pięciu, licząc od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, wolno Ministrowi sprawiedliwości mianować te osoby naczelnikami kancelaryi sądowej albo urzędnikami egzekucyjnymi, a to uwalniając ich od egzaminu, w §. 18 normy jurysdykcyjnej przepisanej, jeżeli tego w danym przypadku zajdzie potrzeba lub też istnieją inne przyczyny, które uwzględnić wypada.

§. 97.

Postanowienia ustawy niniejszej będą o tyle stosowane do czynności w zakresie sądownictwa karnego, o ile się one istotnie do nich nadają i nie ma osobnych rozporządzeń w przepisach o postępowaniu karno-sądowym.

§. 98.

Postanowienia ustawy niniejszej zaczną obowiązywać w chwili, gdy procedura cywilna wejdzie w życie o tyle, o ile ustawa niniejsza w tej mierze zawiera odmiennych rozporządzeń.

O ile niniejsza ustawa nie zawiera od tego wyjątków, o tyle tracą z dniem tym moc swoją wszelkie w innych przepisach prawnych zawarte postanowienia o przedmiotach, w niniejszej ustawie uporządkowanych, a w szczególności przepisy cesarskiego patentu z dnia 3. maja 1853, Dz. u. p. Nr. 81 (o wewnętrznem urządzeniu wszystkich władz sądowych i o porządku czynności w tychże), i przepisy ustawy z dnia 10. września 1885, Dz. u. p. Nr. 136 (o trwaniu i policzeniu praktyki sądowej i o dyscyplinarnem traktowaniu praktykantów sądowych).

§. 99.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi sprawiedliwości, który wyda wszelkie rozporządzenia i zarządzenia, do jej przeprowadzenia potrzebne.

Wiedeń, dnia 27. listopada 1896.

Franciszek Józef r. w.

Badeni r. w.

Gleispach r. w.